

Otázka č. 8: Rentabilita bankovního podnikání, hospodářský výsledek a ukazatele rentability, vztah rentability a rizika.

Bankovní rentabilita je výchozí a hlavní zásadou činnosti banky. Banka se snaží dosáhnout co největšího zisku a podřizuje tomu celou svou činnost. Zisk vyjadřuje efektivnost obchodní činnosti banky, úroveň jejího managementu, je zdrojem financování rozvoje banky a dividend akcionářů. Zisk je nejlevnějším zdrojem ekonomického růstu banky. Z pohledu akcionářů znamená míru zhodnocení jejich investic, z pohledu věřitelů je důkazem důvěryhodnosti banky. Míra ziskovosti je významným ukazatelem bonity banky.

Struktura aktiv a pasív, kvalita řízení bankovních rizik a kvalita ostatních složek bankovního managementu má přímý vliv na hospodářský výsledek banky. V konečném důsledku jde o rozdíl mezi náklady a výnosy banky, do kterých se uvedené aspekty promítají. Banka si hodnotí celkový objem hospodářského výsledku – jeho kvalitu /zisk nebo ztrátu/, jeho časový vývoj, srovnává ho s ostatními bankami. I když absolutní objem hospodářského výsledku má značnou vypovídací schopnost, banka ho doplňuje o relativní ukazatele bankovní rentability:

- ROE = čistý zisk, příp. ztráta / ekvita (vlastní kapitál), o efektivitě a návratnosti základního jmění
- ROA = čistý zisk, příp. ztráta / aktiva, o efektivitě a návratnosti bankovních aktiv (1,0 návratnost aktiv; 0,75-1,00 pod standardem; 1,25-1,75 velmi dobré)

Rozklad ROE

$$ROE = \text{kapitálový multiplikátor (aktiva na ekvitu)} * ROA$$

$$ROA = \sum \text{úroková marže} + \sum \text{operační marže} + \sum \text{neoperační marže} - \text{daňová marže}$$

$$\sum \text{úroková marže} = (\sum \text{úrokové výnosy} - \sum \text{úrokové náklady}) / \text{průměrná } \sum \text{aktiv}$$

Jde o čistý úrokový příjem vztažený na jednotku aktiv, nepoužívá se často.

$$\sum \text{operační marže} = (\text{operační výnosy} - \text{operační náklady}) / \text{průměrná } \sum \text{aktiv}$$

Ukazatel udává, jak efektivně dokáže organizace přijatými poplatky pokrýt zaplacené poplatky a ostatní administrativní náklady.

$$\sum \text{neoperační marže} = (\text{neoperační výnosy} - \text{neoperační náklady}) / \text{průměrná } \sum \text{aktiva}$$

Udává efektivnost ostatních neoperačních příjmů, jako např. příjmů z držení akcií.

$$\text{Daňová marže} = \text{placená daň z příjmu} / \text{průměrná } \sum \text{aktiv}$$

Vypovídá o schopnosti banky optimalizovat svoji daňovou povinnost.

ROE (nekonsolidovaný bank. sektor) = 22,41 (průměr v Evropě = 19%)

ROA (nekonsolidovaný bank. sektor) = 1,23

Výnosnost bankovního podnikání je možné analyzovat i na základě dalších ukazatelů, např.:

- $\text{ziskovost výnosů} = \text{čistý zisk} / \text{výnosy}$,
- $\text{ziskovost akcií} = \text{čistý zisk} / \text{počet kmenových akcií}$,

- $\text{výnosnost úvěrů} = \text{úrokový příjem z úvěrů} / \text{celkové úvěry}$,
- $\text{výnosnost cenných papírů} = \text{příjem z cenných papírů} / \text{objem cenných papírů}$.

Každý z uvedených ukazatelů má svou vypovídací schopnost a banka ho používá v případě analýzy z příslušných aspektů. Základ pro analýzu ziskovosti tvoří údaje z výkazu zisků a ztrát, doplněné o informace z analytiky bankovních nákladů a výnosů, popř. z manažerského informačního systému, který by měl obsahovat podrobnější údaje o nákladech a výnosech banky, s možností analyzovat ziskovost a rentabilitu banky podle:

- *organizačního hlediska* – jak se jednotlivé organizační jednotky podílí na tvorbě hospodářského výsledku,
- *produktového hlediska* – jak se jednotlivé produkty podílí na tvorbě hospodářského výsledku,
- *klientského hlediska* – jak jednotliví klienti přispívají k dosažení hospodářského výsledku.

Dobudování analýzy ziskovosti do uvedených dimenzí přispěje k efektivnějšímu hospodaření banky a k racionalizaci systému řízení.

Rentabilita (zisk) a riziko

Vztah úvěrového rizika k zisku:

Vliv úvěrového rizika na zisk se projevuje v následujících směrech:

- nutnost tvorby opravných položek a rezerv - tyto banka tvoří v případě, že má pochyby o schopnosti dlužníka splatit jistinu, popřípadě úroky z poskytnutého úvěru – opravné položky a rezervy vystupují ve výkazu zisků a ztrát jako náklad,
- snížení příjmů banky nesplácením úroků - nesplácení úroků klientem se projevuje jako neplánované snížení úrokových výnosů se všemi souvisejícími jevy – pokles úrokové marže, výnosnosti aktiv a výnosnosti kapitálu.

Vztah rizika likvidity k zisku (ztrátě)

Mezi likviditou a ziskovostí banky existuje vylučovací vztah. Nejlikvidnější aktiva přinášejí nejnižší výnosy. Čím je banka likvidnější, tím nižší je ROA a ROE. Je to z toho důvodu, že krátkodobá aktiva (důležitá z hlediska likvidity) mají nižší výnosy než dlouhodobá aktiva a dále proto, že pro likviditu je rozhodující kvalita aktiv a výška kmenového kapitálu.

Vztah operačního rizika k zisku (ztrátě)

Následkem operačního rizika může být, vznik operační ztráty. Operační ztrátou BCBS rozumí finanční dopad spojený s realizací operačního rizika, který se projeví ve finančních výkazech banky. Finančním dopadem se rozumí jakékoli výdaje spojené s realizací operačního

rizika, kromě nákladů příležitosti, ušlého zisku nebo nákladů spojených se zajištěním investičních programů pro prevenci operačních ztrát.

Sled událostí v bance v případě problémů v likviditě:

- banka na sebe bere značné úvěrové riziko, riziko úrokové sazby nebo devizové riziko,
- banka tato rizika nezvládne a vykáže nižší zisky,
- klienti banky a její akcionáři zjistí, že banka má problémy,
- aby banka získala nové vklady, zpravidla musí při vznikající nedůvěře zaplatit klientům vyšší úrokové sazby,
- banka má nižší čistý úrokový příjem (čistou úrokovou marži), v důsledku čehož její zisky stále klesají,
- klienti banky - vkladatelé - si začínají vybírat své vklady, čímž nutí banku k tomu, aby prodala svá aktiva - v opačném případě totiž není schopna plnit své platební závazky.

Druhy ztrát operačního rizika z hlediska účinku / dopadu do zisku:

1. Odpis aktiv – přímé snížení hodnoty aktiv z důvodu krádeže, podvodu, neautorizované aktivity a/nebo tržní či úvěrové ztráty, jestliže k takovému snížení hodnoty došlo v důsledku události charakteru operačního rizika

– ztráty v důsledku prodlení v dodání aktiv, provázeného nepříznivou změnou tržní ceny daného aktiva

– ztráty z nedovoleného obchodování

– ztráty z nadlimitních obchodů

– nižší než očekávané výnosy v důsledku nedostatků v ocenění

– odpisy ztrát způsobené podvody zaměstnanců

– ztráta aktiv nebo výnosů způsobená vnějším podvodem, krádeží či loupeží

– ztráty v důsledku nákladů na odstranění dopadů vnějšího narušení bezpečnosti

2. Neúspěšné vymáhání - ztráty v důsledku nedostatku při výkonu činností, kdy třetí strana odmítne nebo není schopna dostát svému závazku a soudní vymáhání by bylo v důsledku předchozího pochybení při výkonu činnosti neúspěšné nebo neefektivní

– ztráty z chybně nebo duplicitně směřovaných plateb

– ztráty v důsledku nedostatků ve smluvní dokumentaci, nedostatků v monitorování bonity klienta, nezabezpečení práva na poskytnuté zajištění pohledávky

– ztráty z nedostatků ve smlouvě o vzájemném vyrovnání pohledávek

3. Odškodnění třetím stranám - náhrady a kompenzace třetím stranám - jistiny, úroky, poplatky atd. z titulu právní odpovědnosti banky za vznik škody třetí straně

- nárok klienta, jenž utrpěl ztrátu z důvodu přerušení činnosti (je-li banka za ztrátu zodpovědná)
- odškodnění klientovi za chybné ocenění
- čisté úrokové náklady z důvodu pozdního vypořádání
- ztráta důvěrných klientských informací z důvodu vloupání (např. klient utrpěl ztrátu a žádá odškodnění od banky)
- peněžní/majetková ztráta klienta způsobená zpronevěrou zaměstnance
- peněžní/majetková ztráta klienta způsobená vnějším nekalým jednáním

4. Právní odpovědnost - rozsudky, vypořádání a jiné soudní náklady

- náklady vzniklé v souvislosti se sporem řešeným v soudním nebo arbitrážním řízení
- externí právní náklady spojené s případem
- odpisy majetku podle soudního rozhodnutí

5. Nedodržení zákona, zásah regulátora - pokuty nebo přímé platby jakýchkoliv sankcí, např. daňová pokuta či odebrání licence

- pokuty za porušení či nenaplnění zákonné normy
- náklady na zastupování při soudním řízení pro porušení zákonné normy

6. Poškození či zničení reálných aktiv - přímé snížení hodnoty reálných aktiv, např. z důvodu nedbalosti, nehody, požáru, zemětřesení

- náklady krátkodobého přestěhování, zachování obchodní kontinuity
- využití třetí strany pro zajištění obchodní kontinuity
- náklady spojené se zprovozněním prostor po požáru, potopě, vichřici či jiné pohromě
- odpisy majetku z důvodu požáru, potopy či jiné přírodní pohromy
- ztráta / zničení nehmotného majetku (např. dat) v důsledku přírodní pohromy

Dále se může jednat o například o finanční dopady událostí charakteru operačního rizika typu “náklady selhání outsourcingu”, „náklady na expertní pomoci při analýze či řešení události operačního rizika“ atd.

Vztah tržních rizik k zisku (ztrátě)

Změna kurzů měn, akcií, nebo úrokových sazeb má dopad na velikost zisku. Př. změny v tržních úrokových mírách mohou změnit sazby u některých finančních instrumentů v rozvaze banky rychleji než u jiných, čímž může dojít k poklesu úrokových příjmů. Obdobně u jiných tržních rizik.

	31.12.2003	30.9.2007
Kapitál celkem	142 639	221 714
1. Tier 1	133 230	200 600
2. Tier 2	11 636	32 510
3. Souhrnná výše odčitatelných položek (od součtu Tier 1 + Tier 2)	2 227	11 396
4. Tier 3	0	0
Kapitálový požadavek celkem	78 840	149 376
1. Kapitálový požadavek k úvěrovému riziku	74 246	131 757
2. Kapitálový požadavek k tržnímu riziku	4 327	7 166
2.1 Úrokové riziko	3 667	4 889
2.2 Akciové riziko	175	299
2.3 Měnové riziko	485	895
2.4 Komoditní riziko	0	108
2.5 Vlastní modely	0	975
3. Kapitálový požadavek k operačnímu riziku	x	7 404
4. Kapitálový požadavek k ostatním rizikům	267	3 049
Kapitálová přiměřenost (%)	14,47	11,87
Kapitálová přiměřenost Tier 1(%)	13,52	10,74

zdroj: ČNB